

PUBLIKACE
ZEMSKÉHO ARCHIVU
V BRNĚ

NOVÁ ŘADA
SVAZEK II.

BRNO 1937

NÁKLADEM ZEMĚ MORAVSKOSLEZSKÉ

MORAVSKÉ
KORESPONDENCE A AKTA
Z LET 1620-1636

2.

1625 — 1636

(LISTY KARLA ST. Z ŽEROTÍNA 1628 — 36)

VYDAL
FRANTIŠEK HRUBÝ

BRNO 1937

NÁKLADEM ZEMĚ MORAVSKOSLEZSKÉ

Brno, zemský archiv. Rukop. zem. arch. č. 283, fol. 136 v. Opis. Opis také v Středovského díle Apografa, sv. X., str. 414—15, v zámecké knihovně v Kroměříži.

My purkmistři, fojtové, ouřadové, všecky obce městeček Vsetína a Pržna, též dědin Roušky, Hošťálkové, Ratiboře, Kateřinic, Liptále, Lhoty, Hovězího, Rokytnice, Seninky, Oustí, Zděchova, Johanové, Jasenky a Jablunky, k panství vsetínskému náležejících, k budoucí a věčné paměti listem tímto našim, jenž sluje revers, známo činíme: Jakož jsme pominulých časův příčinou některých nevážných svůdcův a J. Mti císaře, pána nás všech nejmilostivějšího, zpronevěřilých protivníkův a zlých lidí z povinnosti, poslušenství a věrnosti naší zavázání vykročili a všelijakých nepřátelských činův a skutkův, nimiž pod jménem Valachův v země tato a věrní J. Mti císaře poddaní trápeni byli, se nemálo, než namnoze oučastna učinili a tudy proti Bohu i J. Mti císaře a vrchnosti naší dědičné se vysoce zavedli, takže s hrdly i statky našimi pro takový náš výstupek a přečinění v moci a trestání J. Mti císaře jsme [se] zůstavili, J. Mti císaře, pán náš nejmilostivější, mimo zasloužení naše z pouhé své milosti a přirozené dobrotivosti nám to vše milostivě promíjeti ráčí, abychom toliko, přestanouce již od podobného předsevzetí, budoucně v povinnosti naší stáli a náležitěho poslušenství a věrnosti dokazovali. I uvažující sobě takovou milost a milostivou dobrotivost J. Mti císaře a srdečně toho litující, že jsme se kdy takové milostivé a dobrotivé vrchnosti naší, nám od Boha dané, zpronevěřili a tudíž nad Bohem i bližními našimi se zapomenuli a vše zlé na sebe podle božského i lidského práva uvedli, za sebe i potomky naše slíbili jsme a slibujeme, připověděli a připovídáme na budoucí věčné časy nic před sebe nebráti, co by proti J. Mti císaře aneb dědičné vrchnosti naší a držitelům panství vsetínského, jako i zemi této jakýmkoliv způsobem býti mohlo, ani s nižádným nepřitelem J. Mti císaře anebo dědičné vrchnosti naší a země této se nerotiti, nižádným buřičům, svůdcům a škůdcům lidským, svobodníkům buď domácím aneb přespolním nižádného folku nečiniti, jich mezi sebou netrpěti a nepřechovávat, nýbrž jednoho každého takového, a zvláště z těch, kteří tak předešle téhož zlého původcové byli, hleděti podskočiti, jímati a tu, kde by nám poručeno bylo, skutečnému trestání dodávati a v tom ani hrdel, ani statků našich nelitovati.

zem. archivu v Brně, čís. 177, fol. 144. Jan Adam z Víckova držel Vsetín z rozhodnutí direktorů v době povstání, když byl konfiskován Albrechtovi z Valdštejna (viz sv. I., str. 110). Srov. též níže čís. 43.

Stalo-li by se pak co kdy (čehož milostivý Pán Bůh uchovati rač) buď od nás aneb potomkův našich proti zapsání tomuto a dobrovolné přípovědi naší a to nejmenším přestoupením na nás shledáno bylo, tehdy se životův, statkův, manželek i dítek našich a vši další milosti odříkáme a máme mečem i ohněm bez všelijakého milosrdenství a ušetření docela zahubeni a zkaženi bejti.

A protož i tím se zakazujeme a k tomu i potomky naše zavazujeme, že chceme v každém městečku a dědině pro lepší památku každého roku, když ouřad obnoven byl, u přítomnosti celé obce přepis z tohoto listu a reversu aneb zapsání našeho čísti dáti a se vespolek k zdržování toho, co v něm obsaženo jest, napomínati a vzbuzovati, při tom také ve vši ponížené pokoře milost J. Mti císaře, nám nyní učiněnou, vděčně spomínati.

Tomu na svědomí a jistotu my purkmistr, ouřad městečka Vsetína na našem i nahoře jmenovaných městeček, dědin místě, poněvadž svých pečeti nemají, na žádost jejich [pečeť městečka našeho] k tomuto listu jsme přitiskli. Jenž jest dán v městečku Vsetíně 28. Oktobris léta 1627.²⁾

42.

Ř í j e n 1627.

Martin Zikmundek, primátor města Lipníka, líčí účast města a panství Hranic na rebelii za Mansfeldova vpádu do Slezska a do Moravy a jejich potrestání.¹⁾

Brno, zemský archiv. Rukop. zem. arch. čís. 283, fol. 133—136. Kniha z majetku někdy lipenského primátora Martina Zikmundka. Psána byla Zikmundkem z větší části vlastnoručně a obsahuje i rozličné jiné zápisy z osudů kraje.²⁾

²⁾ Pod tím jest poznámka: »Vyslání byli Jan Krejčí z Růstky, Tomáš Kramoliš, také odtud.« Dne 13. Novembris tito vyslaní nesli revers pánu komisařům, plukovníku panu A. Miniati, panu Karlovi Hytendorferovi a panu Kaváňovi. M a t. V á c l a v e k má ve svých Dějinách města Vsetína, str. 189, o celé této akci na Vsetíně jen drobnou poznámku.

¹⁾ Datum pokládáme do měsíce října podle označení v předposledním odstavci, že exekuce nad provinilci byla provedena 16. října 1627.

²⁾ Zikmundkovo líčení bylo již jednou uveřejněno, a to Vlastou Fialovou v časopise Naše Valašsko, roč. III. (Vsetín 1932), str. 25—29. Tu však jest otištěno pouze z pozdního a ne vždy dosti přesného opisu; poněvadž kus ten jest důležitý, velmi dobře zapadá do naší sbírky a jest možno jej podati přímo ze zápisu člena exekuční komise, pokládáme jej i zde, a to doprovobený značným počtem důležitých poznámek. K pochopení politické a válečné situace soudobé viz díla J. Z u k a l, Slezské konfiskace, Praha 1920, a F r. H r u b ý, Ladislav Velen z Žerotína, str. 167 a násl.

Hranické panství Mansfelderovi holdovali 1000 tolarů širokých a takto peníze skládali, jakž Kašpar Dobružský, písař,³⁾ pánům komisařům⁴⁾ poznamenání dal, jakž následuje:

Na 1000 tolarů, lidu mansfeldskému z města Hranic složenej, kromě toho, co sousedé z města a předměstí skládali podlé možnosti svých, pan Jan Šmerhovský a paní Káča Šmerhovská⁵⁾ zapůjčili 180 zl. rýnských. K té sumě 1000 tolarů činily nápomoc dědiny z panství hraničkého: z Stříteže 13 rýn., z Hendrchvaldu 20 zl. rýn., z Olšovce 20 zl. rýn., z Partutovic 12½ zl. r., z Nejdeka 5 zl. r.; činí 73 zl. r. 30 kr. Z panství drahotoužského: z Drahotouš 130 zl. r., z Velkej 20 zl. r., z Lhoty 4 zl. r. 40 kr., z Klokočí 8 zl. r., z Opatovic 6 zl. r., z Radikova 10 zl. r., z Středulesí 10 zl. r., z Černotína 17 zl. r., z Hluzova 8 zl. r., z Hrabůvky 6 zl. r., z Brašova 7½ zl. r., z Uhřínova 8 zl. r., z Jezernice 8 zl. r., z Pohoří 7 zl. r., z Milenova 18 zl. r.: 271 zl. r. 30 kr.⁶⁾

Popsání přčinění toho a ortele těch rebelantův, hranických měšťanův a poddaných, jak obecně všech, tak obzvláště těch přednějších, hlavně předzlehovedících:

Předně nachází se tak dobře v skutku, jako i z jejich vlastního vyznání, že oni obecně vesměs, měšťané i sedláci, na Boha a na jejich vyšší vrchnost se zapomenují, nevěrní a křivopřisažníci jsou, meč proti ní vzali, nosili, užívali a jako zjevné nepřátelé se ukazovali, město pod moc nepřátelskou napomohli přivésti, jako také před tím Valachy sobě povolali a jim město otevřeli, J. Mti cí. lid vojenský a jiné věrné v loupež vydali, jakž vyznání dotčených Valachův, kteříž v Meziříčí popraveni jsou, jest.⁷⁾ Zlopověstně proti

3) T. j. městský písař hranický. Níže se píše také Dobříčský.

4) Jsou podepsáni níže na konci aktu.

5) Jan Šmerhovský a Káča Šmerhovská náleželi k drobné místní šlechtě; v Hranicích měli asi dům.

6) Jména všech uvedených tu vsí shodují se s dnešními názvy, vyjma to, že Hendrchvald má pojmenování Jindřichov a Lhota sluje dnes Lhotka.

7) Hranice byly dobyty Janem Adamem z Víckova a spolčenými s ním Valachy a Dány 21. října (Hrubý, na uv. m., str. 171). Ze zmínky o popravách Valachů v Meziříčí, nebo z níže otisknutých kusů, dotýkajících se Valachů vsetínských (čís. 40 a 43), jest viděti, jak povstání šlo skutečně daleko do okolí. Srov. i pozn. č. 30. Ostrá protireformace na panství hranickém, podniknutá jeho pánem, kard. Dietrichštejnem, přirozeně napomáhala k povstání nejvíce (srov. I. sv., str. 272 a j.); 14. ledna 1626 vyzýval kard. již i »osoby rytířské, které na panství hranickém a helfenstejnském domy a dvory své mají«, aby přistoupily na katolickou víru, a pakli by nechtěly, aby do šesti neděl prodaly své domy a dvory katolickým osobám a samy se odstěhovaly (Fr. Snopek, Akta kard. D. z let 1619—35; ČMM 1915, č. 39.)

nevěře^{7a)} oučastna se činili, začez tělo i život, poctivost, statek a krev svou ztratili, za kterýmž přčiněním plačtivýma očima, na kolena svá padnouce, jejich velké provinění seznali, milosti i odpuštění⁸⁾ prosili, a tak z obzvláštní milosti následujícím způsobem proti nim předsevzato, postupováno a usouzeno bude. Jest zatím to celé měšťanství spolu s obcí předně, všechna a jedna každá, privilegia a svobody prázdne⁹⁾ a k tomu pokuty jeden tisíc dukátův v půl šestém týhodnu do příjmu důchodův Jeho vys. kn. Milosti položití a propadnutí má.

1. Adam Purgeš, starý purkmistr, jako ten, kterýž se nad ouřadem, závazkem a povinností zapomenul, Mansfeldovským peněžitým oukladem¹⁰⁾ horlivě napomáhal, písaři důchodnímu nedopustil na Alexandra Holuba¹¹⁾ stříletí, katolickou víru zapřel, Bernarda Minikatora¹²⁾ spolu s jinými vyzradil. Když se měli s rytmistrem Antonínem¹³⁾ rozlúčiti, proti J. cí. Mti a Jeho vys. kn. Milosti posměšně a lehkovážně mluvil. Paní Opršalku,¹⁴⁾ poněvadž k císařské straně náchylná právě byla, potupil. Zlopověstného fojta v Bělotíně rady se vsi opravdovou pilností a bedlivostí poručením jeho vykonával¹⁵⁾ a v sumě celé, úplné rebelie oučastník činil se; jest jakožto jeden předzlehovedící pod meč odsouzen.

2. Jan Poláček,¹⁶⁾ purkmistr, také takovým způsobem na svůj ouřad, závazek a povinnost zapomenu, katolickou víru zapřel, je-

7a) To jest asi: proti víře, neuvěřitelně.

8) V rukopise stojí 'potupení', snad lépe má státi 'odpuštění'.

9) T. j. že město (Zikmundek dí 'měšťanství') bylo ještě před soudem. zbaveno privilegii.

10) Ouklad, uložený trest nebo daň.

11) Alexander Holub z Nadějova, před povstáním majitel dvoru v městě Hranicích; po Bílé hoře uprchl, ale na podzim r. 1621 účastnil se při vpádu markr. Jana Jiřího Krnovského a spojené s ním emigrace nového povstání v kraji a stejně tak i r. 1626. Srov. I. sv. této publ., str. 255, 456; též článek B. Indry, Alexander Holub z Nadějova v časop. Záhorská kronika, r. 1935.

12) Kdo to byl, není jasno; snad někdo z lidí kard. Dietrichštejna.

13) Asi velitel kardinálovy posádky v Hranicích.

14) Byla to manželka Jaroslava Opršala z Jetřichovic, který po dánském vpádu prosil císaře o podporu 3—4000 zl., poněvadž, jak v suplice dodával, přišel pro svoji věrnost za mansfeldského vpádu o všechno a byl také v Opavě od Dánů dlouho vězněn. Kard. Dietrichštejn, jemuž byla jeho suplika zaslána k vyjádření, potvrdoval v plném rozsahu jeho žaloby; sice že má drobné biskupské léno (Babice u Kelče), ale jest tak na mizné, že nemá s rodinou takofka co jísti. Navrhoval mu udělení podpory 1500—2000 zl., také proto, že jest horlivý katolík (konc. v Mikulově z 24. III. 1628.)

15) Byl to Jan Raufmann, který hrál význačnou roli již za vpádu emigrace do Moravy na podzim r. 1621; srov. I. sv. této publ., str. 256, 456.

16) O tomto měšťanovi zmiňuje se i Komenský ve své Historii o těžkých protivěnstvích církve české v kap. 103. Dí tam: Jan Poláček

den nejpřednější napomahatel Pikhartům.¹⁷⁾ On tak týmž podaným na všech vesnicích přísahu jest přednášel, s kterouž se Denemarskému¹⁸⁾ zavázati museli. Když pak císařští proti Hranicím táhli, k tomu zlopověstnému fojtu běžel a za stálost prosil, aby se bránil a žádnou měrou nedopustil, aby vojáci zbraně [s] sebe složití měli, připovídajíce jemu, že podobným způsobem také měšťané brániti se budou. A in summa také nic neopominul, v čem by takové rebelii zavedením nápomocen býti neměl. Jest k meči odsouzen. Ale milost se činí, že má pokutu na penězích 200 dukátův položiti a dříveji takového vězení dokonce zproštěn nebýti.

3. P a v e l K ř e n e k, jeden z radních, proti své přísaze a závazku čelil, jeden nejpřednější týž [z] Pikhartův, od víry odpadl a pikhartské predikanty¹⁷⁾ v domě jeho přechovával. Jeho vys. kn. Milosti vlnu¹⁹⁾ vyradil, do Opavy²⁰⁾ o pomoc dal se potřebovati. Jest k meči odsouzen. Milost učiněna a na peněžitou pokutu, totižto 100 dukátův uznán bude, dříveji dokonce propuštěn nebude, až zouplna ty odvede.

4. L u k á š K r e m l s, někdy Jeho vys. kn. Milosti²¹⁾ kuchař, toho zlopověstného fojta²²⁾ laytenambt, v kterémžto povolání dal se jemu věrně užiti, tak pro nepřitele lid najímal. Na štráf²³⁾ ven vyjížděl, nejpřednější také před jinými napřed byl, také svou víru zapřel. Když ten zlopověstný fojt co naříditi chtěl, vždycky s týmž Kremzem²⁴⁾ také radu držival. Jakož před 4 lety křivopřisažní hraničtí měšťané Valachy k sobě povolali,²⁵⁾ ten toho času vachmistrem města byl, za kteroužto příčinou jest podlé jiných 28 týhodnů vězením ztížen a v něm zdržován v té naději, že bude potomně věr-

v Hranicích na Mor., když od komisařů a jezuitů rozličně k odpadlství namlouván byl, na kolena padl, ruce vzpínal, a aby mu raději hlavu vzal, než svědomí násilí činili, žádal... Komenský nedí, ke kterému roku se to vztahuje, ale bylo to zřejmě před r. 1626; z našeho vypravování vysvitá, že pak přece přestoupil, ale r. 1626 náležel v městě k předním vůdcům povstání.

¹⁷⁾ Tato a jiné zmínky o Pikartech, t. j. o Bratřích, ukazují, že v čele povstání jak v městě, tak i po venkově stáli přívrženci někdy bratrské Jednoty; čili že Jednota tu nejdéle bránila starou víru a svobodu.

¹⁸⁾ T. j. dánskému králi, v jehož jméně byla akce do Slezska a do Moravy podniknuta.

¹⁹⁾ To jest panskou, kardinálovu vlnu z ovcí, která patrně někde na rychlo byla schována před blížícím se nepřítelem.

²⁰⁾ Opava, sídlo dánské vlády.

²¹⁾ Kardinála D.

²²⁾ Viz výše pozn. č. 15.

²³⁾ Vojenské zájmy a plnění.

²⁴⁾ Níže jest zván zase Kremls.

²⁵⁾ Bylo to za emigrantského vpádu na podzim r. 1621 (srov. F. Hrubý, Lad. Velen z Žerotína, str. 123; Mor. koresp., I. sv., 2544, 2569.)

nost lépeji prokazovati. Jako také při vzetí zase města Hranic nyní k posledku přec ušel; jest k meči odsouzen.

5. T o m á š Š a t á n e k, měšťan, jest toho zlopověstného fojta²⁶⁾ druhá ruka byl, jemu za jednoho kaprola sloužil, od něho do Opavy²⁷⁾ a zvláště tam i jinde rozdílně vysílán pro kundšofty a za špehaře potřebován byl. S jinými také na štráf [chodil], jako i z polkeleckých obilí také pryč odvázeti dal a napomáhal.²⁸⁾ Víru zapřel. Jest k meči odsouzen. Ale zatím milost učiněna, že jemu polovic jmění a statku jeho vzato a zpeněženo býti má a on jeden celý rok v pútech zakovaný chován týž býti má.

6. M a r t i n M y š k a, bývalý polesný. Jeden hlavní křivopřisažný zrádcovský zlosyn, kterýž se ke všelijakým službám tomu zlopověstnému fojtu potřebovati dal. Jest skrz třetí osobu od pana Dukáta²⁹⁾ napomenut a jemu milost, že jí dojíti má, vzkázána, ale to on zlými slovy zlehčil; také podlé jiných vesnic na předměstí vidín byl a napomáhal města dobývati. Jest usiloval a k tomu poddané na vesnicích napomínal, aby proti Lipníku táhli a toho města dobývati pomohli.³⁰⁾ S jinými v uherském oděvu oblečený na loupež a štráf ven vyjížděl, ve všelijakém způsobu té převrácené rebelii nápomocen byl. Jest k meči odsouzen.

7. K a š p a r D o b ř í č s k ý, bylý písař městský toho města, kterýž se všelijakým lehkovážným psaním potřebovati dal, má 6 měsíců v železích při zámku dělati.

8. J a n P l i c h t a, bylý písař obilí, jest na Boha, svůj ouřad a povinnost, křivopřisežníkem učiněn, toho zlopověstného fojta v jednom i druhém věrný služebník a v témž také jménu měšťanům a celé obci přednášel, aby změnili víru. S tím zlopověstným fojtem penězi šafoval a se zjevně jako jeden rebelant ukazoval. Má 100 dukátů pokuty položiti a tak dlouho v železích zdržován býti, až takovou pokutu zouplna spraví.

²⁶⁾ Viz výše pozn. č. 15.

²⁷⁾ Srov. výše pozn. č. 20.

²⁸⁾ Městečko Kelč náleželo biskup. olomouckému; proto obyvatelé městečka i panství byli považováni (také jako katolíci) za nepřitele.

²⁹⁾ Tobiáš Dukát, úředník panství hranického; viz níže o tom.

³⁰⁾ Tedy i tento kus ukazuje, že Lipník roku 1626 zachoval věrnost (srov. výše čís. 25). Jinak ovšem okolní vesnice. O těch psal kard. Dietrichštejn císaři již 29. října 1626 podle relací svého hejtmana na Helfštejně, »dass bereits alle Dörfer um Leipnik u. Helfenstein herum ab und zu den wallachisten u. andern rebelirenden Pauern gefallen und die benachbarte Herrschaften zugleich an sich gezogen haben« (koncept v Mikulově.)

9. J a k u b K e l č e k, křivopřísavný Bohu a J. vys. kn. Mti, obzvláště se té převrácené rebelii spoluoučastník učinil, má za pokutu dáti 100 dukátův, a pokudž zouplna nevyplní, v železích zdržován býti.

10. Jiřík K o t l á ř, náboženství zapřel, pod tím zlopověstným fojtem jako jeden caporal a zjevný rebelant se potřebovati dal, má 3 měsíce při zámku pracovati.

Také se jich 26 našlo, kteříž se k zámku Helfenštejnu potřebovati dali,³¹⁾ přísahali a jejich záplatu přijímali, ale ušli a za šelmy učinění. Poněvadž pak mezi nimi jakožto hlavní zlého předveducí se našli, tak jsou takoví k provazu odsouzeni; zbyteční pak do želez, až další resolucí přijde, dáni býti mají.

Podobně také vskutku se to všeckno našlo, jako skrz jejich vlastní příznání, že jim dosti povolně poukazováno bylo, že všichni a každé vesnice fojtové, konšelé a obce na Boha a jejich vrchnost křivopřísavní a zpronevěřilí byli, proti té životem i smrtí se vysoce roznítili a potřebovati dali, město Hranice napomáhali vzíti, nepříteli peněžité i jinak holdovali, ve všem jako zjevná a odpadlí nepřátelé [se] ukazovali, jedním slovem té převrácené rebelii spoluoučastni se učinili, podle čehož jsou podobným způsobem tělo i život, poctivost, statky a krev J. vys. kn. Mti propadli, kteréž jsou také uznali a toliko milosti jsou v pokloně vyhledávali:³²⁾ jest zatím takovým způsobem z půl³³⁾ samé milosti s nimi postupováno. Býti má, že ty vesnice, to jest ty obce, spolu s nimi ouřadové, společně mají za pokutu dáti 1000 dukátův; kteréžto pokuty uloženi, jak a která vesnice zámožnější jest a možnost má, na ni uloženo bude, jakž z přítomného poznamenání spatří se; jim s tím všeckna a každé svobodovství a privilegia se vyzdvihují.

Ti fojtové, poněvadž ti také obzvláště jsou nejvyšší přestoupili, mají polovic dílů jejich jmění a statků propadnutí a při zámku 6 měsícův úplně v železích pracovati;

P a v e l J a n pak jako starší purkmistr z Bělotína, jeden hlavní předvedoucí všeho zlého, kterýžto jiné poddané zviklal a zavozoval, s tím fojtem z Neydeku³⁴⁾ do Mezříčí, [k tomu] z Víckova a

31) T. j. dali se najmouti od lidí kard. D. do posádky, která měla brániti tento důležitý starý hrad proti povstání, ale pak přeběhli k povstalcům.

32) Z těchto a následujících slov vysvítá, že vedle líčeného hranického vyšetřování byla podniknuta i jiná vyšetřování místní, o nichž však spravení nejsme. Srov. i pozn. č. 7.

33) T. j. z pola, ze samé milosti, poskytnuté rebelům.

34) Jeho jméno viz hned v násl. odstavci.

zle zlopověstnému fojtu vysílán býval³⁵⁾ ty všelijakou věrností a stálostí bezpečiti, ten jest kapo byl všeho společného shledání, kteréž on v Bělotíně u kostela zdržoval. Také [se] věrně užívati dal k loupeži a k štráfům. Jest k meči odsouzen.

J a n V á ň a, fojt z Nejdeku, dal se také věrně potřebovati, co jemu z Víckova a ten zlopověstný fojt přednášeli,³⁶⁾ těm ve všem věrný, povolný, poslušný a [k] vyřízení hotový se ukázal, [práce] v rozdílných komisích a správách na se přijímal. Betlehenské psaní³⁷⁾ přednášel, aby ti poddaní pod jeho ochranu a stráž poddali se a přistúpili. Při dobývání Hranic, jako také zvláště při loupežích a štráfích se nacházel. Jest k meči odsouzen.

Podobně, poněvadž D r a h o t o u š č í lehkovážným způsobem spolu k tomu připojen[ými] vesnicemi jejich závazek zrušili, tomu z Denemarku³⁸⁾ přísahali a nepříteli hold dali i také na poručení tam [do Hranic?] chodili, budou z obzvláštní milosti 500 kusův dukátův pokutou uznáni a jim všechny i také každé privilegia, svobody a nadané podstaty přeč se odnímají. Jich pak 4 z nich, poněvadž bez všelijakého přinucení a potřeby, alebrž z pouhé urputilosti a své dobré svévolnosti víru zapřeli a [k] pikhartské sektě se obrátili, predikanty přechovávali,³⁹⁾ budou ti statkové vzati a oni z gruntův na věčné časy vypovědění.

Mají se také dvě pacholat lehkovážných nacházeti, z nichž jeden toho trubače prostřelil a druhý radu vydával, kterak by prachem zámek Helfenštejn rozhozen býti mohl,⁴⁰⁾ posly prozrazoval, poddané zviklal a každého času za rebelanta se prokazoval. Oba dva jsou k meči odsouzeni.

Naposledy, poněvadž se také mezi ženským pohlavím některé nacházejí, kteréž široce tlamu rozedřely a všelijaká utrhavá, lehkovážná, posměšná slova proti Bohu a Panně Marii, proti J. císi. Mti a J. vys. kn. Mti žvaly. a nad to také jakž nejvyš jim možné bylo, věrně k rebelantským nespůsobům potřebovati se daly, jest jednu z těch z koše řezati a do vody zahráziti,⁴¹⁾ druhé vězením trestané býti musely.

35) O Janu Adamovi z Víckova viz pozn. č. 7. Zde se zřejmě odlišuje purkmistr v Bělotíně od výše zmíněného 'zlopověstného' fojta tamtéž; srov. pozn. č. 15.

36) Viz pozn. č. 35.

37) Psaní sedmihradského knížete Betlena Gabora a spojence Dánů.

38) Srov. pozn. č. 18.

39) Srov. pozn. č. 17.

40) Snad trubače císi. vojska, vyžývajícího město ke vzdání.

41) Trest u Poláků na nepoctivé ženy (Slovník Lindeho a Kartowicze-)

Zatím také ten starý Šmerhovský své srozumění [s] uložením naň od Mansfelderovských maje, [je] od sebe odvedl a statku toho Rauska zase se ujal a s nepřitelem srozumění měl; bude k J. vys. kn. Mti ukázán.⁴²⁾

Komisaři:

Karel Hytendorf m. p. Jan Kavaně z Bugery m. p.
Martin Půhončí z Předmostí m. p.

Páni komisaři poručili mně, Martinovi Zikmundkovi, primátoru města Lipníka, abych se panem Tobiášem Dukátem, toho času ouředníkem panství helfenštejnského, hranického a drahotoušského, takové exekucí v městě v Hranicích, nic neměnice, převezmúc k tomu z ouřadu dvě nebo tři osoby a rychtáře lipenského i tolikéz mistra našeho, nápomocen byl vyříditi, kterážto exekucí stala se v městě Hranicích léta 1627 dne 16. Oktobris den sv. Havla.

Adam Purgeš, purkmistr starý, Lukáš Kremz u planýře mečem trestání a potom do truhly uloženi a pohřbeni jsou. Jan Poláček a Pavel Křenek u planýře klečeti museli a již očekávali, skoro-li také budou vzati, milosti dosáhli. Za městem, kde fojt zlopověstný dal justici ustavěti,⁴³⁾ na témž místě museli Hraničtí dřevěnou dáti ihned postaviti, na níž 4 zavěšeni. A mistr nechtěl dolů slézti, jestli jemu neučiní od nové justice, co za právo, že se také sám podle těch zavěšených oběsí. Odpovědino skrze posla našeho právního, že jemu bude učiněno, a tak dáno jemu 20 zl. m. Potom jiní mečem trestání dle ortele. Sedláci z panství hranického museli na větším díle u šibenice státi a na takové strašlivé smrti se dívati. Tři pak z panství helfenštejnského, kteříž o hrdlo zde seděli, tam dovezeni, a provazy na krku majíce, pod šibenicí klečeli, dva příjmím Halouskové a třetí Kučera, z Dolního Oujezda všickni; milost jim učiněna a hrdlo darováno. Ten Kučera se nenapravit, na Podštátě konec vzal.⁴⁴⁾

Kryňského-Nedzwiedzského — upozornil laskavě p. prof. Souček); u nás na ženy, svářící se na trhu (Z. Winter, Kulturní obraz čes. měst, II. 440) a na zlé pekaře (t. 260—261; z míst tu uvedených lze si udělati obraz toho trestu).

⁴²⁾ Jest to jeden z místní drobné šlechty, před povstáním man olom. biskupství, který byl odsouzen pro účast na povstání a zbaven svého manství (Rousko). Z hořejších řádků vysvítá, že se s Mansfeldskými dohodl, přijal na sebe uloženou daň a se souhlasem jejich ujal se znovu svého bývalého statku. Ze znění celého aktu našeho jde, že to byl jen návrh, než z dodatku na jeho konci položeného vychází, že exekuce byla pak provedena zcela podle návrhu. Vyšetřování tedy se dalo před 16. říjnem, dnem exekuce.

⁴³⁾ T. j. bělotínský; srov. pozn. č. 15.

⁴⁴⁾ Poslední věta byla Zikmundkem připsána později, jak ukazuje i jiný inkoust.

43.

9. listopadu 1627. Kelč.

Výslech svědků před úřadem městečka Kelče o chování se Bernarta Želeckého z Počenic v době Mansfeldova vpádu do Slezska a na Moravu.

Kroměříž, archiv arcib. olomouckého. Volná akta z r. 1627. Orig.

My purkmistr a rada městečka Kelče známo činíme tímto listem vůbec přede všemi a zvláště tu, kdež náleží, že jest se nás dožádal urozený a statečný rytíř pan Bernart Želecký z Počenic, abychom svědky nížepsané, pořádkem práva před nás dostavené, přísahou, jakž obyčej ukazuje, zavázali a vyslyšice je to, což by vysvědčili, pečeti městskou naši ku potřebě jeho stvrdili. Kdež nemohouce slušné žádosti jeho odepřiti, tak sme učinili a je vyslyšeli, kteřížto svědkové po přísaze učiněné vyznali jsou v tato slova:

Václav Krejčí z dědiny Vsechovic, jsouce již přísahou stvrzen, vyznal: »Pane purkmistře, o tom dobrou vědomost mám, že pan Bernart vždycky s námi v lesích zůstával a bosý časem chodil a nikam se od nás neodchyloval. To přijímám k své víře a duši.«

Jan Šimků z dědiny Vsechovic po přísaze učiněné vysvědčil: »Pane purkmistře, jiného nic víc nevím, než že pan Bernart s námi v lesích vždycky se skrejval, i v tom s námi sedával a sám sobě vo-du nosil i chléb [s] sebou v košíku, a to přijímám k svému svědomí i duši.«

Tomáš Příleský, mlynář, po přísaze učiněné dosvědčil: »Pane purkmistře, to je mně vědomé, že pan Bernart s námi se ukrýval po lesích jako i my a sobě ve mlejně u mně častokráte jest vařil a nikam nejezdil, vždycky hranických vojáků se stranil, kterýž tam leželi. To přijímám k své víře a duši.«

Matěj Plišků z dědiny Vsechovic po závazku učiněném vysvědčil: »Pane purkmistře, o tom dobře vím, že pan Bernart s námi v lesích bejval a se skrejval, aniž kde dále od něho nebyl, a když dvě karnety lidu nepřátelského Mansfeldového od Holešova jedouc, ve Vsechovicích se stavilo, že pan Bernart před nimi se ukryl a k Rakovému ujel. A ti vojáci, ptajíce se po něm, mluvili, že pan Bernart před námi se schoval. To všecko přijímám k své víře a duši.«